

Kritik mot Samhällsbyggnadsnämnden i Värnamo kommun för att ha informerat ett företag om att en tidning hade begärt ut handlingar om företagets verksamhet

Beslutet i korthet: Samhällsbyggnadsnämnden i en kommun hade till uppgift att utöva tillsyn över ett företag. En tjänsteman hos nämnden informerade företaget om att en tidning hade begärt ut handlingar om företaget. Tjänstemannen frågade även om företaget ville ha de handlingar som tidningen hade begärt ut och skickade därefter handlingarna till företaget. Enligt JO kan tjänstemannens handlande inte uppfattas på annat sätt än som en varning till företaget om att en granskning av dess verksamhet var på gång. JO anser därför att tjänstemannens handlande var olämpligt mot bakgrund av de intressen som bär upp den svenska offentlighetsprincipen. Handlandet kan enligt JO också ifrågasättas med tanke på regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet.

Samhällsbyggnadsnämnden är ansvarig för att dess personal har kännedom om den reglering som styr de offentliganställdas arbete och får kritik av JO för det inträffade.

Initiativet

I en artikel i Dagens Nyheter den 20 februari 2017 fanns uppgifter om att en miljöinspektör vid Värnamo kommun hade informerat ett återvinningsföretag om att tidningen hade begärt ut vissa handlingar.

Med anledning av uppgifterna i tidningsartikeln beslutade jag den 22 februari 2017 att inleda en utredning.

Utredning

JO uppmanade samhällsbyggnadsnämnden att yttra sig mot bakgrund av uppgifterna i artikeln och 1 kap. 9 § regeringsformen, RF.

Samhällsbyggnadsnämnden lämnade följande yttrande:

[Företaget, JO:s justering] arbetar med materialåtervinning av plast och Dagens Nyheter's artiklar handlar om hur stor del plast som återvinns och vart det som inte kan återvinnas tar vägen. Återvinningsgraden regleras genom ett avtal mellan företaget och Förpacknings- och tidningsindustrin (FTI). Hur detta avtal uppfylls är inte en fråga för den kommunala tillsynsmyndigheten.

Det kommunen kan bedriva tillsyn av kring återvinningen, är kravet på anteckningsskyldighet enligt 54 § i avfallsförordningen. Detta enligt tillsynsvägledning från Naturvårdsverket i april 2016. I augusti 2016 genomförde en opartisk och sakkunnig besiktningsman en periodisk besiktning på företaget då det konstaterades att anteckningsskyldigheten var utan anmärkning. Myndighetens tillsyn i övrigt omfattar att verksamheten bedrivs enligt det tillstånd som [*Företaget, JO:s justering*] har enligt miljöbalken. Sedan januari 2016 har miljöavdelningen haft drygt 35 kontakter med företaget.

Generellt ska myndighetens handläggning vara offentlig och transparent. Då vi t.ex. får in anmälningar, andra handlingar eller klagomål ska dessa delges till alla som kan vara berörda, detta för att de ska ges möjlighet att lämna synpunkter och för att känna till vad som händer. Vårt tillsynsarbete utförs till stor del genom att företag fås att förstå vilka brister som behöver åtgärdas, och att företaget åtar sig att vidta nödvändiga åtgärder. Detta arbetssätt bygger till stor del på ett förtroende mellan tillsynsmyndigheten och företagets representant och att det finns en god relation. Relationen ska självklart vara professionell och på rätt nivå för att inte försvåra korrekta bedömningar, och i många fall skrivs formella beslut och förelägganden. Sådana beslut tas normalt inte där ett samförstånd finns om vad som behöver göras.

Om t.ex. polismyndigheten eller länsstyrelsen i sitt myndighetsarbete begärt information om ett företag hade givetvis inte företaget informerats, då det skulle försvårat myndighetsutövningen, men så var det inte i detta fall. Det material som Dagens Nyheter fick hade företaget till största delen tidigare fått. Från inspektören fanns i detta ärende inga baktankar eller avsikter att ”varna företaget”, utan endast att bereda företaget att få tillgång till samma information. Samhällsbyggnadsnämnden kan inte anse att det finns anledning att ifrågasätta inspektörens saklighet eller opartiskhet. Inte heller att allas likhet inför lagen kan ifrågasättas.

Däremot finns det i Värnamo kommun inte någon stor vana av undersökande journalistik och hur förvaltningar och tjänstemän på bästa sätt ska förhålla sig i sådana situationer. Det finns inte heller några fastställda rutiner för detta. Ärendet kring [*Företaget, JO:s justering*] och Dagens Nyheter's artiklar om återvinningsgraden av plast aktualiserar frågan, och kommunen kommer därför att ta fram en rutin för hur tjänstemännen bäst agerar vid den typen av händelser.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 9 § RF ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktlighet och opartiskhet (objektivitetsprincipen).

Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande har uppfattats är av betydelse. Man talar ibland om en objektiv och en subjektiv sida av grundlagsbestämmelsen. Det subjektiva är hur myndigheten själv anser sig ha agerat, medan det objektiva är hur myndighetens agerande kan uppfattas utifrån. Redan risken för att andra kan uppfatta att saktlighet och opartiskhet inte iakttas är tillräcklig för att hindra vissa förfaranden (se Bull & Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, 3:e uppl., s. 54).

Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ska varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, TF).

Formuleringen i 2 kap. 1 § TF ger uttryck för synsättet att offentlighetsprincipens ändamål är att möjliggöra nyhetsförmedling och annan informationsspridning samt att stimulera diskussion om allmänna angelägenheter (Axberger, Yttrandefrihetsgrundlagarna, publicerad i Zeteo 2017-08-15, s. 207).

I 2 kap. 14 § tredje stycket TF anges att en myndighet inte, på grund av att någon begär att få ta del av en allmän handling, får efterforska vem sökanden är eller vilket syfte han eller hon har med sin begäran i större utsträckning än vad som behövs för att myndigheten ska kunna pröva om det finns något hinder mot att handlingen lämnas ut. Bestämmelsen innebär att var och en har rätt att ta del av alla offentliga handlingar hos en myndighet utan att behöva uppge vem han eller hon är eller vad handlingen ska användas till, det s.k. anonymitetsskyddet.

Bedömning

Samhällsbyggnadsnämnden har till uppgift att utöva tillsyn över företaget när det gäller bl.a. att det följer sitt tillstånd enligt miljöbalken.

Av utredningen framgår att en inspektör vid nämnden informerade företaget om att Dagens Nyheter hade kontaktat bl.a. nämnden och begärt ut handlingar om företaget. Inspektören frågade även om företaget ville ha de handlingar som tidningen hade begärt ut och skickade dem därefter till företaget.

Nämnden har uppgett att inspektörens handlande syftade till att ge företaget möjlighet att få tillgång till samma information som Dagens Nyheter hade fått. Nämnden har hänvisat till att myndighetens handläggning generellt ska vara offentlig och transparent och att anmälningar och klagomål m.fl. handlingar ska delges alla som kan vara berörda samt att tillsynsarbetet bygger på ett förtroende och en god relation mellan myndigheten och företaget. Detta ifrågasätts naturligtvis inte. Det har dock inte framkommit någon saklig anledning för inspektören att informera företaget om att handlingar hade begärts ut eller att delge bolaget de handlingar som hade begärts ut. Det hade framgått för nämnden att det rörde sig om en begäran om handlingar som gjorts av en tidning, sannolikt i syfte att genomföra en journalistisk granskning av företagets verksamhet. Handlandet kan, objektivt sett, inte uppfattas på annat sätt än som en varning till företaget om att en granskning av dess verksamhet var på gång. Inspektörens handlande var därför olämpligt mot bakgrund av de intressen som bär upp offentlighetsprincipen. Handlandet kan också ifrågasättas med tanke på RF:s krav på saklighet och opartiskhet.

Nämnden är ansvarig för att dess personal har kännedom om den reglering som styr de offentliganställdas arbete och ska kritiseras för det inträffade.

Ärendet avslutas.